

LAICKÁ SLOŽKA SALESIÁNSKÉHO SPOLEČENSTVÍ

VIGANÒ EGIDIO: La componente laicale della comunità salesiana. – Atti Consiglio Super. Soc. Sal. Giov. Bosco, Roma- Aurelio, a. 61. n. 298, Ottobre-Dicembre 1980, p. 3-50.

Obsah

Vysvětlivky zkratk	3
Úvod	4
1. Svěrázná tvářnost naší společnosti	5
2. Osobnost salesiána koadjutora	7
Výčet rozmanitých možností jeho pracovního zařazení	7
Určující znak jeho povahy	8
3. Delikátní a obtížná cesta zkoumání jeho identity	9
Koadjutor je „řeholník“	9
Není „osobou zasvěcenou ve světě“	10
Je plně „salesiánem“	10
Zvolil si „laickou dimenzi“	12
4. V čem spočívá tato „laická dimenze“	13
„Laická rovina“ zračící se ve stvořeném světě	14
„Laická rovina“ v poslání církve	15
„Laická rovina“ jako dimenze, která se uskutečňuje v řeholním životě	17
5. Čím se salesián koadjutor opravdu vyznačuje	19
Vědomí, že náleží ke komunitě	19
Vědomí, že naše kongregace je otevřena vůči světu	21
6. Složitá situace	23
Několik statistických údajů	23
Náznaky nových výhledů	24
Důvěra v působení Ducha svatého	26
7. Současná nejnaléhavější povinnost	26
8. Strategický úkol formace	28
Jednotnost formace	29
Specifická formace	30
Permanentní formace	30
9. Dvě závazné výzvy	31
Poznámky	33

Vysvětlivky zkratek

- a. – annus (lat.); anno (it.) – ročník
AA – Apostolicam Actuositatem (Apoštolská exhortace Pavla VI.)
ACS – 1. Atti del Capitolo Superiore della Società Salesiana
– 2. Atti del Consiglio Superiore della Società Salesiana
cfr. – viz.
cykl. – cyklostyl
CG 21 – Documenti Capitolari. Capitolo Generale 21 della Società Salesiana. Roma 1978.
CGS – Capitolo Generale Speciale della Società Salesiana, Roma 1971.
čl. – článek
et – (lat.) a
ET – Evangelica Testificatie (apoštolská exhortace Pavla VI.)
Gn – Genesis, 1. kniha Mojžíšova
GS – Gaudium et Spes (konstituce 2. vatikánského sněmu; Radost a naděje)
Kol – list (sv. Pavla) Kolosanům
l.c. – locus citatus (uvedené místo)
LG – Lumen Gentium (konstituce 2. vatikánského sněmu; Světlo národů)
MB – Memorie Biografiche di Don Giovanni Bosco (životopisné paměti Dona Boska, 19 svazků, které sepsal J. B. Lemoyne a E. Ceria)
n. – numerus (lat.), numero (it.) – číslo
p. – pagina (lat., it.) – strana
pp. – strany, počet stran
s.d. – sine dato (bez data)
Stan. – Stanovy Společnosti sv. Františka Saleského (1972)

Drazí spolubratři,

Již delší dobu jsem si přál pohovořit si s vámi o životně důležitém tématu a tím je „salesián koadjutor“. Dnes ve všech inspektoríích, ve všech našich domech i v srdci každého spolubratra je nutno o něm pozorně uvažovat a je zapotřebí věnovat mu zvláštní péči.

Naše poslední dvě generální kapituly o něm jednaly s mimořádnou starostlivostí; i daná situace nás k tomu naléhavě vybízí. Nejde tu pouze o spolubratra koadjutora, nýbrž o každého z nás, o všechny společně, o komunitu, o dimenzi naší společnosti. Nejde tu jenom „o něho“, nýbrž „o nás“. Dotýkáme se tu – pro naši společnost – zásadního tématu, které zasahuje její celistvost, tvoří živou součást její identity a utváří dynamickou a ráz udávající složku jejího poslání.

Známe v tomto ohledu tvůrčí myšlenku Dona Boska. Ještě za jeho života se jednalo o tomto tématu na prvních čtyřech všeobecných kapitulách a pak téměř na všech dalších.

Hlavní představení o něm hovořili z různých hledisek celé naší kongregace v přesvědčení, že předkládají originální vlastnost našeho společenství. Don Albera na sklonku svého života si připravoval poznámky pro okružní list o „Donu Boskovi, vzoru koadjutora“, který měl být obdobou jeho památného listu z r. 1921, o „Donu Boskovi, vzoru salesiánského kněze“. Don Rinaldi sepsal r. 1927 list vpravdě základní důležitosti o „Salesiánském koadjutoru v pojetí Dona Boska“ (ACS, n. 40, 572–580). Zaslouhuje ještě dnes – ba právě dnes – abychom jej znovu pročítali a o něm uvažovali, poněvadž odhaluje myšlenkové obzory Dona Boska.

Hluboké proměny v lidské společnosti i v církvi přiměly naše dvě poslední všeobecné kapituly, aby se opět zvláště záměrně zabývaly tímto tématem. Zevrubněji to učinila 21. generální kapitula; její 2. dokument zní: Salesián koadjutor – povolání „řeholníka laika“ ve službě salesiánského poslání (CG 21, n. 166–211); a 3. dokument je: Výchova k salesiánskému životu (CG 21, n. 299–306). Chtěl bych z nich uvést některá nejvíce obrodná hlediska a vážně připomenout několik objasňujících směrnic a některé požadavky pro činnost.

1. Svěrázná tvářnost naší společnosti

Don Rinaldi napsal, že „salesiánský koadjutor je geniální výtvar velké lásky Dona Boska, inspirované Pannou Marií Pomocnicí“ (ACS, n. 40, 547). Zdůrazňoval „geniální modernost“ takovéto osoby, člena naší společnosti, a vložil tyto důvody: „Salesiánský koadjutor“ – jasně tvrdí don Rinaldi – „není druhořadá osoba, ani pomocná síla, ani pravá ruka kněží, jeho řeholních bratří, ale je jim roven, v dokonalosti je může předčít i předstihnout, jak to denní zkušenost plně potvrzuje“ (1.c., 574).

Nevytrhneme-li toto tak jasné tvrzení ze souvislosti, budeme se muset snažit pochopit, jak se „tvořivá genialita“, o níž hovoří don Rinaldi, odráží opravdu v samém bytí celé naší kongregace. Pomůže nám zamyslet se nad osobou každého člena uvnitř salesiánského společenství.

Po 2. vatikánském sněmu se stala „komunita“ předmětem zvlášť hlubokých studií, a to ovlivňuje, nikoli povrchně, vytýčení příznačných vlastností jejich členů. „Naši společnost“, praví nám Stanovy, „tvoří duchovní a laici: (Stan. čl. 3), a dodávají, že „žít a pracovat dohromady je pro nás salesiány základem a bezpečná cesta k uskutečnění našeho povolání“ (Stan. čl. 50). Poslání je v první řadě svěřeno inspektoriálnímu a místnímu společenství. Funkce členů se vzájemně doplňují a všechny jejich úkoly jsou „důležité“ (Stan. čl. 34).

Z těchto prohlášení Stanov vyplývá zjištění, které se musí dotknout vnitřního postoje a smýšlení každého člena. Salesián musí cítit, že v jeho srdci, jako „člena společenství“, je vryt vrozený vztah, který jej v objektivním vzájemném doplňování pojí s jinými osobami spolubratří, typologicky odlišnými v souhrnu jejich příznačných salesiánských vlastností. Tak salesián kněz nebo klerik i stálý diakon (samostatná úvaha o něm by byla záhodná) musí nenuceně na základě přináležitosti k těmto společenství cítit vztah ke koadjutoru; a salesián koadjutor musí totéž zakoušet vůči spolubratru knězi či klerikovi.

Naše od základu komunitní povolání vyžaduje účinné sjednocení, a to nejenom bratrské mezi osobami, nýbrž sjednocení mnohem výraznější ve vzájemném sdílení jeho dvou základních složek, totiž složky kněžské a složky „laické“. Každý spolubratr, kněz, klerik nebo koadjutor, prožívá svoje kněžské nebo laické povolání v těsném doplňujícím se vztahu s druhým povoláním, a nikoli již jen sám a pro sebe, jako by jeho povolání bylo vlastností nezávislou nebo dokonce lhostejnou.

Obě základní dimenze volby vyžadují vzájemný vitální vztah mezi různými osobami, jež je prožívají. Rozvíjejí se ve společném soužití k oboustrannému prospěchu v harmonicky stanovené míře tak, že se navzájem zvnitřku proni-

kají podle projektu oné „geniální modernosti“ a onoho společného poslání, které tvoří „vlastní povahu“ naší řeholní kongregace (cfr. CG 21, n. 194). Don Bosco vsuktnu chtěl, aby Společnost sv. Františka Saleského byla „shromážděním kněží, kleriků a laiků, hlavně řemeslníků, kteří si přejí spolu se sjednotit a snaží se prokazovat si tak dobro navzájem a konat dobro též jiným: Všimněte si též“ – pokračuje Don Bosco – „že mezi členy naší kongregace není žádného rozdílu. Se všemi se jedná stejně, ať jsou to řemeslníci, ať jsou to klerici, ať jsou to kněží. My se všichni považujeme za bratry“ (MB 12: 151, 152).

Náš zakladatel, když dával vnitřní uspořádání naší kongregaci, stanovil, aby ji tvořili „duchovní“ a „laici“. Nikoli jen „duchovní“ ani jen „laici“, nýbrž „duchovní a laici“ v jediném společenství života a apoštolátu.

Naše 21. generální kapitula blíže vysvětlila důležitost a dosah salesiánské koadjutorské složky v pastoračně pedagogické praxi preventivního systému. Upřesnila a prohloubila vzájemné doplňování dvojí volby, „kněžské“ a „laické“. Stanovila jemnou míru vzájemného prolínání v živé spojitosti řeholní „pastorační“ komunity, které slouží a udává duchovní ráz vedoucí složka čerpající sílu z charismat kněžského svěcení (CG 21, n. 196, 235; 212–239 – tu je celé rozvedení delikátní problematiky). Ponechává však otevřenou bohatou škálu pro hlubší zkoumání a bádání, pro řešení problematiky očisty mentality a perspektivu odvážného zamýšlení v souladu s mohutným kulturním rozvojem a s církevní obrodou, které mocně uchvacují i nás.

Kapitula nás vyzvala zvláště k tomu, abychom uvedli v život typ komunity, která v samém svém podstatném bytí umožňuje „hlásat evangelium výchovou a vychovávat hlásáním evangelia“, a na to položila velký důraz. Hluboký vzájemný vztah kněží, kleriků a koadjutorů – připomíná nám kapitula – „neznamená podřízenost nebo protiklad a ani zánik nebo splnutí osobitých příznačných znaků a vlastností. Naopak, je to něco, co charakterizuje salesiánské, apoštolátu se věnující osoby i společenství“ (CG 21, n. 194).

Různost postav a úkolů našich členů se nemůže považovat za „omezení“ nebo „stupně“, nýbrž za zdroj společného bohatství; nikoli za nedostatek něčeho, nýbrž za potenciál doplňující hodnoty ostatních (cfr. CG 21, n. 179); za harmonický přínos k typu originálního řeholního společenství, které se věnuje apoštolátu.

Ztráta nebo nevyváženost takové organické diferenciacie narušuje vážně identitu naší kongregace v její komunitní podstatě a tedy v jejím stylu apoštolátu. Současná krize, kterou překonáváme, ohrožuje jak naši laickou, tak i kněžskou dimenzi a zejména harmonicky stanovenou míru jejich vzájemného propojení. Kněžská dimenze však, využívajíc dlouhodobé církevní tradice, měla v tomto prvním století našeho života jistou převahu a učinila větší pokrok (i když dnes potřebuje hlubokou revizi doktrinní i větší věrnost své

původní povaze). Ovšem laická dimenze, jak ji chtěl Don Bosco („geniální výtvor“ podle dona Alberty a dona Rinaldiho), byla „nová“ svého druhu, a poněvadž postrádala bohatší doktrinární tradici, měla vývoj spíše zpomalený i přes skvělá prohlášení představených a odborníků. Tento rozdíl vyvedl poněkud z rovnováhy charakteristický ráz naší společnosti. Tato skutečnost nás musí pohnout k tomu, abychom výslovně a vážně uvažovali o tomto tématu a dovedli pak všemi silami dojít k nápravě.

Druhý vatikánský sněm a naše poslední generální kapituly přinášejí nové světlo k prohloubení a rozvinutí toho, co již bylo obsaženo v prvotním základu.

2. Osobnost salesiána koadjutora

Koadjutor v kongregaci má podobně jako laik v církvi rozmanité možnosti činnosti (cfr. CG 21, n. 166). To by mohlo ovšem vést k mylnému názoru o povaze jeho povolání a tedy o laické složce v našem společenství.

Výčet rozmanitých možností jeho pracovního zařazení

V podstatě bychom mohli stanovit různé povinnosti vykonávané koadjutory za posledních sto let našeho života podle následujícího schématu:

- 1. Koadjutoři ve funkcích společensko-výchovných i pastoračně formačních** čili zapojení do činnosti vzdělávací a školské, zvláště v odborných řemeslnických školách; v činnosti spolkové, v apoštolátních sdruženích, ve sportovních družstvech, v hudebních a divadelních kroužcích; ve službách podporujících správné využívání volného času, v hromadných sdělovacích prostředcích, v přípravných kurzech na vstup do světa práce, ve výchově sociální atd.
- 2. Koadjutoři v tzv. funkcích třetího stupně** čili věnující se kancelářským pracem, jako ekonomové, účetní, jednatelé, tajemníci, vedoucí pracovních odborů, ošetřovatelé, sakristiáni, organizační vedoucí služebního personálu atd.
- 3. Koadjutoři v domácích službách** čili velkodušní pracovníci v domě, ochotni věnovat se jakékoli práci, v níž se dostatečně vyznají: je to např. péče o pořádek a úklid, různé práce na poli, v kuchyni, v pekárně, ve vrátnici,

při materiálním zabezpečování našich děl apod.; jsou to často neocenitelní všeučelové.

I když je to výčet velmi povšechný a neúplný, vyplývá z něj jasně, že tu jde o velmi rozmanité obory činnosti a služby, které vyžadují různé schopnosti i přípravu; to se ovšem odlišně promítá při programování formace salesiána koadjutora.

Prakticky však vidíme, že tyto činnosti a služby vykonávají ve skutečnosti (a nemusí to být svévole) i kněží a klerikové, alespoň z nutnosti a jako projev bratrské spolupráce a běžného soužití. Ba, je žádoucí a zasluhuje povzbuzení, aby některé každodenní a krátkodobé domácí služby byly stále více s nenucenou vzájemností konány společně všemi složkami komunity.

Ovšem vzhledem k rozmanitým typům pracovního zařazení koadjutorů shora uvedený nástin má podtrhnout jejich mnohostrannou oddanost – říkáme „na plný úvazek“ – typu činnosti nebo služeb, které utvářejí jejich profesionální ráz.

Určující znak jeho povahy

Nuže, dříve než promítneme tuto rozmanitost do rozumné mnohotvárnosti pastorační péče o povolání a formace, je zapotřebí snažit se pochopit to, co tvoří – při různé činnosti – společnou základní hodnotu, charakterizující prvek a podstatnou fyziognomii osoby koadjutora na rozdíl od osoby kněze a klerika.

V základě odlišnosti ovšem není nevhodnost nebo nedostatek způsobilosti ke kněžství, nýbrž odlišná volba. Koadjutor si zvolil pozitivní křesťanský ideál, který není určen svátostí kněžství, ale je ustaven souhrnem hodnot, které samy o sobě tvoří pravý, vysoce hodnotný cíl povolání. Článek 37 našich obnovených stanov podtrhuje identitu takové volby a hodnotí ji jako „Boží volání“, a to jako povolání, které je samo o sobě „konkrétní“ (s vlastní fyziognomií), „úplné“ (nic neschází jeho úplnosti), „jedinečné“ (plod geniality zakladatele), „významné“ (mimořádně aktuální) – (cfr. CG 21, n. 173).

V čem však spočívá podstatně a čím se výrazně projevuje volba povolání salesiána koadjutora? Naše 21. všeobecná kapitula nám hovoří o jeho výslovném rozhodnutí pro „nekněžský stav“; „Laický rozměr je konkrétní formou života a činnosti salesiána koadjutora jako salesiánského řeholníka. Je jeho zvláštním rysem, význačnou a základní hodnotou jeho identity.

To, že není knězem, se nesmí chápat jako něco negativního; ani nelze redukovat jeho laický stav na pouhou službu nebo funkci. Naopak, je to souhrn hodnot, které charakterizují křesťana laika na úrovni salesiánského řeholního zasvěcení“ (CG 21, n. 178).

3. Delikátní a obtížná cesta zkoumání jeho identity

Tato odpověď, že totiž koadjutor učinil výslovnou volbu jednoho typu nekněžského stavu, je na první pohled jasná, musí však být upřesněna s vážností a pečlivostí.

Žel, pohybujeme se zde v oblasti teprve nedávno otevřené pro plodné zkoumání, v níž sama používaná terminologie není jasná; je přinejmenším dvojnásobná, dosud neupřesněná a nevytříbená jak v profánní tak v církevní mluvě. A přece je pro nás naprosto nutné, abychom dobře pochopili, co chtěla vyjádřit naše 21. generální kapitula, když prohlásila, že „laický rozměr je konkrétní formou života činnosti salesiána koadjutora, jako salesiánského řeholníka“. Nepochopíme-li pravdu obsaženou v tomto prohlášení, jak budeme moci upevnit a rozvinout význam naší komunitní identity a veškeré obrozené programování pro nový rozvoj tohoto osobitého povolání?

Některá hlediska jsou v něm jasná (cfr. CG 21, n. 172–180); jsou tu však též další, která potřebují objasnění. Prosme Ducha Páně o trochu světla, abychom více prohloubili laickou složku našeho společenství, a upněme naši pozornost na identitu salesiána koadjutora. Zde se spokojíme s tím, že poskytneme pouze několik příspěvků úvah o kapitulním textu, který je nepostradatelným předpokladem pro práci, jíž se máme chopit na poli přípravy povolání a formace.

Koadjutor je řeholník

Především je jasné, že salesián koadjutor je skutečný „řeholník“ a nikoliv „laik“ ve smyslu, jak ho definuje dogmatická konstituce Lumen Gentium (cfr. LG, n. 31). To znamená, že jeho život v církvi nevyznačuje „světský ráz“; ten koncil vymezil jako příznačnou vlastnost existence laika ve světě, který se ve shodě s Bohem zabývá časnými rodinnými, pracovními, kulturními a politickými záležitostmi.

Koadjutoru přísluší ve vlastním smyslu řeholní způsob života. Má tedy v církvi povolání, jímž vydává „jasné a skvělé svědectví, že bez blahoslavenství není možno přetvořit svět a obětovat ho Bohu“ (LG, n. 31). Jeho povinností v církvi, jakož i ostatních spolubratřích je, „aby podle svých sil a podle povahy svého povolání pracovali – modlitbou nebo též činnou účastí – při zakofeňování a posilování Kristova království v duších a při jeho šíření do všech částí světa“ (LG, n. 34).

Není „osobou zasvěcenou ve světě“

Dále je z téhož důvodu rovněž jasno, že koadjutor nemůže být řazen do skupiny osob zasvěcených ve světě, poněvadž ty jsou vlastně laickými členy světského institutu (viz můj list „alle VDB“, ACS, n. 295). Tedy jistý styl individuálního apoštolátního zapojení, některé způsoby uskutečňování poslušnosti a chudoby, časné závazky mimo rámce specifického poslání naší kongregace neodpovídají pravosti jeho řeholního zasvěcení, které učinil složením slibů.

Pro něho je zásadní a nepostradatelná komunitní dimenze, kterou Don Bosco tak výslovně vyžadoval a důrazně potvrdil ve Stanovách. „Vědomí, že je členem“, smysl pro to, že „doplňuje celkové seskupení“, účast na poslání mezi mládeží a lidem, ochota k poslušnosti, „spoluúčast na majetku“ a závislost na představeném při jeho používání, čistota jako základ bratrského společenství, každodenní účast na modlitbě ve společenství atd., toť jeho specifické duchovní vlastnictví. Vlastnictví, které má společné se všemi spolubratry, a to s plnými právy i se všemi povinnostmi. „Koadjutoři“ – píše neustále don Rinaldi – „jsou praví salesiáni, vázání usilovat o tutéž dokonalost a konat, každý ve svém zařazení, oboru nebo řemesle, výchovný apoštolát, který tvoří základ salesiánské společnosti“ (ACS, n. 40, 574).

Je plně „salesiánem“

Za třetí je zejména jasné též to, že koadjutor, poněvadž je plnoprávným „salesiánským řeholníkem“, je nositelem celého ducha a celého poslání Společnosti sv. Františka Saleského. Naše kongregace je však společnost s životem činným, mimořádně zapojena do lidského dění a tedy má účast na určitých časných hodnotách a v profánních oblastech.

Její poslání je zřejmě náboženské, zaměřené na hlásání evangelia, je však nutně poutáno na obrovskou oblast lidské kultury, zvláště na úseku výchovy, a má vliv společenský i politický, i když její činnost je zcela jiné povahy. Vždyť zahrnuje hluboké propojení mezi evangeliem a kulturou, mezi posvátným a profánním, mezi církví a světem, mezi duchem blahoslavenství a lidským pokrokem; má za cíl život nekompromisní svatosti, která má nadchnout mládež a ovlivnit budování nové lidské společnosti.

Nuže, spolupráce na obrodě lidské obce, i když se děje specifickým náboženským posláním, obsahuje poznání a rozvíjení množství jednotlivých výrazných profánních hodnot. Nová vznikající kultura objevuje a vyzvedá profánní oblast zaměřenou na práci podmíněný společenský rozvoj; v ní se občan věnuje přetváření přírody a kosmických sil ve prospěch člověka.

Z evangelizačního poslání, takto zapojeného do historického dění, vyplývá nutnost, aby naše komunita (která je nositelem takového poslání) byla mnohostranně připravena na svou úlohu a dovedla vycházet vstříc oné situaci; to vyžaduje nejen různé a doplňující se funkce, nýbrž též rozličné a navzájem propojené přístupy.

A tak shledáváme v jednotném povolání naší kongregace dvě základní dimenze: rozměr rázu „kněžského“ a rozměr rázu „laického“. Nejde tu prostě o to, zda ten či onen člen na svůj vlastní vrub, nezávazně a libovolně, tíhne ke službě více nebo méně kněžské nebo profánní; jde tu o salesiánské společenství v jeho organické vitalitě čili o **kongregaci jako takovou**, jež má jako podstatnou složku své fyziognomie osobité a simultánní zaměření ke kněžskému svěcení a k laickému postavení, jež se prostupují v originální syntéze společného života.

Tudíž všichni členové salesiánského společenství mají pociťovat a prožívat jako vlastní i určité „laické“ uvědomění i specifické „kněžské“ uvědomění, předmět to bratrské pospolitosti a spoluzodpovědnosti, i když každý vytváří syntézu s odlišnými přístupy a úkoly, a vystřihá se pokušení k laicismu a sekularismu na straně jedné i pokušení ke klerikalismu a k jistému eklesiologickému populismu na straně druhé.

Koadjutor má zřejmě postoj a úkoly, které privilegují laickou dimenzi, kdežto kněz a klerik je mají ve prospěch kněžské dimenze; avšak oba dva pociťují, že jsou vnitřně a nerozlučně vzájemně závislí, a to takovým způsobem, že toto vzájemné a harmonické prolínání vytváří část jejich osobité a společné salesiánské spirituality. Proto jsem na začátku říkal, že každý spolubratr má pociťovat, že v jeho srdci jako člena společenství je vryta vrozená návaznost, a to ke koadjutoru, je-li knězem nebo klerikem, a ke knězi nebo klerikovi, je-li koadjutorem.

Žel tu a tam ti, co nás pozorují, hovoří nesprávně o „otcích salesiánech“, jako kdyby naše komunity nebo inspektorie byly vyhrazeny jedině kněžím nebo charakterizovány pouze jimi. A někdy také mezi námi z různých důvodů se stanoví projekty apoštolátní činnosti, které vyřazují v samotném programování úlohu koadjutora a tak ve skutečnosti vytvářejí nebezpečnou nerovnováhu v oblasti povolání.

Je tu nebezpečí, že komunita může upadnout do dvou úchylek opačného významu, ale vyplývajících z téhož „klerikalistického“ (což je víc než klerikálního) základu: je to omezení salesiánského apoštolátního projektu na pouhou kulturní a katechetickou činnost; anebo to je jakýsi sekularistický monopol ze strany kněží, kteří přizpůsobují svůj kněžský rozměr a pronikají do okruhu vlastního koadjutora a laikům a tak nebezpečně zplošťují ryzost svého kněžského úřadu.

Členové salesiánského společenství by měli umět neustále promýšlet a hledat specifický a podstatný přínos salesiána koadjutora i tehdy, kdyby tu ještě nebyl (řešení jeho náhrady by však měla být vždy přechodná). Jedině tak budeme správně hodnotit základní souhrn jeho vlastností a jediné tak se budeme vážně snažit vyplnit případnou zhoubnou mezeru.

Žel, někdy se zdá, že to v kongregaci nepocítují všichni. V nedávné době, kterou vyhlásil v inspektoríích náš obor pro formaci, byla otázka: „Jak se ve světle věrnosti salesiánskému odkazu pocítuje v inspektorii nepřítomnost salesiána koadjutora?“ Kdosi dal odpověď: „Zvykáme si na to!... “ Jestliže tváří v tvář této bolestné realitě zaujímáme postoj takové rezignace, se starostí pomyslím na to, že spějeme ke ztrátě vlastnosti, která udává ráz samotné povaze naší kongregace.

Zvolil si „laickou dimenzi“

A tu máme čtvrté, dostatečně jasné hledisko, alespoň jako potvrzení výrazné charakteristiky koadjutora: je to skutečnost, že v kongregaci laická dimenze je konkrétní formou, podle níž žije a jedná salesiánský řeholník.

Zde bychom chtěli spíše než popisovat rozmanité úkoly salesiána koadjutora, umět proniknout vnitřní postoj, který je v základě této charakteristiky jeho povolání; jím se salesiánská láska koadjutora (a tudíž pastorační péče o jeho povolání a formace, které se mu budou muset poskytnout) odlišuje osobitými pozitivními hodnotami od lásky kněze a klerika. Je to odlišnost, která je obohacením našeho společenství! A právě vzhledem k této jeho uvědomělé odlišnosti se koadjutor stává v našem společenství nepostradatelným prvkem komunitní identity a vznáší „geniální modernost“ do salesiánské existence a činnosti.

Tu ovšem vyvstávají nikoli snadné, i když úchvatné otázky. Základní problém nespočívá v praktickém uskutečňování činnosti koadjutora, nýbrž v důkladném zdůvodnění psychologického přístupu, jímž je prodchnut. Abychom pochopili „laickou dimenzi“, nesmíme klást na první místo **co koadjutor chce nebo může „dělat“, nýbrž jaký má „být při činnosti“!** Čili jaký je asi vnitřní rys charakterizující jeho „životní volbu“, jeho „způsob bytí“ při uvažování, při vydávání svědectví, při jednání a při ovlivňování řeholního stylu celého salesiánského společenství.

Toto jeho postavení přinese zajisté jako důsledek také přednosti a odlišnosti v jeho konkrétní činnosti a odpovědnosti. V komunitním poslání budou nezbytné a praktické záležitosti, které se budou jevit jako vlastní pro salesiána koadjutora, nikoli ve stereotypní formě podle pevného schématu, nýbrž podle rozmanitých a proměnlivých požadavků jednotlivých kultur a příhod-

ných okolností. Don Bosco pravil s bystrým a velkým realismem: „Jsou věci, které kněží a klerikové nemohou konat, a ty budete dělat vy!“ (MB 16: 313).

Laická dimenze neznamená tedy „negativní“ hledisko (to, že není knězem) a „pasivní“ postoj (to, že by čekala na pokyny ke spolupráci), jako by byl nástrojem v rukou jiných. Naopak, vyžaduje to od koadjutorů „pozitivní dynamismus“, vlastní členu činnému a odpovědnému i v apoštolátní vynalézavosti a programování. Vždyť tím se projevuje podstatný aspekt samotného salesiánského povolání.

Proto zcela vhodně naše poslední kapitula chtěla upřesnit některé konkrétní, význačné a působivé rysy duchovního života salesiána koadjutora (cfr. CG 21, n. 186–191). A učinila to, poněvadž v hloubi jeho identity má být živá duše, čili spiritualita, která ho posiluje, přispívá k jeho rozvoji, dodává mu dynamičnosti a činí ho nositelem nadšení a evangelních hodnot pro ostatní.

Jaká je však náplň a obzory jeho laické dimenze? Podobná otázka se nyní stala pro nás již nevyhnutelnou; a snažit se dát na ni odpověď znamená nakonec prohloubit samu identitu naší kongregace.

Z malého uvědomění a znalosti „nekněžského stavu“ vyplývá pravděpodobně nepochopení názoru našeho Otce a zakladatele jak na koadjutora, tak na „spolupracovníka“, tak na celou „salesiánskou rodinu“. Zůstaňme tu však v okruhu laické složky řeholního společenství Salesiánů Dona Boska.

4. V čem spočívá tato „laická dimenze“

Salesiánské řeholní zasvěcení stanoví koadjutoru výrazný ideál, který má prožívat s intenzivní a originální duchovní náplní; tu blíže určuje právě jeho „laická dimenze“. Tak zvaná „laická oblast“, k níž se vztahuje volba povolání koadjutora, představuje však hodně rozsáhlou šíři různých pojmových významů. Některé jsou přesné, jiné vágní, další chybné. Zdrželi bychom se, kdybychom je chtěli vyjmenovávat a vysvětlovat všechny (!). Je v nich ovšem společné jádro, máme-li na zřeteli kladné stránky a hodnoty, které hledáme.

Omezíme se na několik spolehlivějších údajů, které vyplynuly ze současných úvah křesťanského myšlení. Krátce naznačíme tři velké významové roviny laické oblasti, které jsou pro nás důležité.

„Laická rovina“ zračící se ve stvořeném světě

Především tu máme „laickou rovinu“, která podtrhuje všeobecnou vlastnost stvořených hodnot. Je dřívější než církev a je mimo ni a tudíž se týká celé reality přírody v její základní pravdivosti. Vztahuje se na stvořené skutečnosti, pokud všechny mají vlastní vrozenou dobrotu (srov. Gn 1., 25, 31 a též AA, n. 7).

Takovýto laický ráz je v základě každého poznání, každé vědy a technického oboru. Je důležité poznamenat, že stvořené věci nejsou věčné a nevznikly nepodmíněnou nutností, ale že jsou předmětem Boží svobody. Bůh věděl, jak „to, co“ chtěl, tak „proč“ to chtěl. Představují tedy prvopočáteční oslovení člověka Bohem, dříve než člověk vůbec promluví, než si vůbec začne ujasňovat své postavení a než vůbec nějak projeví svůj vztah k Bohu.

Není marné hned poznamenat, že znalost této laické roviny může být základem duchovního postoje všeobecného dialogu, dnes tak důležitého ve světě, který je vášnivě zaujatý vědou a technikou, který však trpí vážným nedostatkem vnímat stvoření a neschopností postřehnout jednotnost vesmíru a jejího významu pro člověka. Tedy **zdravě laická mentalita** na této rovině chrání před jakoukoli podvodnou ideologickou indoktrinací, prostě a oddaně však miluje objektivně prokázané skutečnosti ve složitě opravdovosti věcí.

Též křesťanská víra nalézá zde pevné měřítko, jímž vysvětluje sama sebe a vyvarovává se případné mytologické a iracionální nadstavby nebo ji odbourává. Současný proces sekularizace může být považován v tom, co má pozitivního, za správné dozrávání rozumu a víry vzhledem k pravdě, jak se zračí ve stvořeném světě. Bůh a věci nejsou dva protichůdné světy, které by si mezi sebou rozdělili „posvátnou“ a „profánní“ oblast. Mezi Bohem a věcmi je jednota v tom smyslu, že příroda je tím, čím je, a existuje právě potud, pokud to chce Tvůrce.

Laická mentalita tedy pohlíží na profánní nejen se sympatií, nýbrž i se smyslem pro duchovno a uznává jeho vrozenou kladnou hodnotu. Pokušení oddělovat Boha a věci je stejně zhoubné jak v postoji „laicity“, který pohlíží na přírodu jako na realitu oddělenou od Boha, tak v postoji „klerikála“ (kterékoliv víry), který manipuluje s časnými hodnotami podle mylně náboženské libovůle. Křesťanská víra nám zaručuje, že Kristus není alternativou kosmu, nýbrž jeho naplněním, že „všechno trvá dále jen skrze něho... a skrze něho že (Bůh) se sebou smířil všechno tvorstvo jak na nebi, tak na zemi...“ (Kol 1, 17, 20).

Je materialistickou krátkozrakostí s banální, žel vtíravou mytologií, jež učí, že pro osvobození člověka a pro to, aby se stal Prometheem vesmíru, je zapotřebí eliminovat Boha. To není laická mentalita, nýbrž úpadkový jev bez-

božeckého laicismu. Naopak znalost objektivní skutečnosti věcí je základním předpokladem každého typu laické dimenze.

Mohli bychom říci, že v této rovině „laická mentalita“ se zajímá o objektivní skutečnost věcí; jí se plně věnuje s vytrvalostí, i když věci jsou komplikované a vyžadují studium, trpělivost, znalost, odbornost i konání pokusů. Věnuje se bedlivému uvažování a přihlíží k tomu, co již bylo skutečně zjištěno, má hluboký smysl pro ostatní obory, uznává, že každá výrobní činnost je důležitá a často nikoliv snadná, s realismem přistupuje k jsovcnu, vážně programuje, má smysl pro spolupráci a neobyčejně si cení organizaci. Ano, celíčký svět nás poučuje!

S těmito vlastnostmi se jen tak snadno nesetkáváme u těch, kdo se domnívají, že je možno odezírat od laických hodnot. Ke startu letadla nestačí intuice, ani poesie, ani dobrá vůle, ani modlitba. Jak krásně to napsal Gilson: „Říká se, že víra by nepostavila nic, kdyby nebyli též stavitelé... My katolíci, kteří velebíme velkolepost přírodních zákonitostí, protože jsou dílem Boha, musíme naši úctu k němu dokazovat tím, že si za první zásadu našeho jednání stanovíme: zbožnost nás nikdy nezproštuje od praktické dovednosti“ (2).

„Laická rovina“ v poslání církve

Za druhé je tu další „laická rovina“, vlastní a specifická pro **církev v lidských dějinách**. Patří sem ti věřící v Krista, jimž se v církvi říká „laici“; ti „hledají boží království při práci na časných hodnotách, usměřující je podle vůle Boží. Žijí ve světě, to je ve všech světských povoláních a činnostech, a jejich život je jakoby protkán obvyklými podmínkami rodinného a společenského života“ (LG, n. 31).

Na této laické rovině se pohlíží na „svět“ nikoli jako na stvoření, nýbrž jako na lidskou skutečnost, pokud je „jevištěm dějin lidského pokolení, poznamenaným jeho úsilím, pohromami a vítězstvími: svět,... jenž sice upadl v otroctví hříchu, ale byl ukřižovaným a zmrtvýchvstalým Kristem... osvobozen“ (GS, n. 2).

Křesťan „laik“ žije jako člen církve, jež je služebnicí člověka a všeobecným tajemstvím spásy. Posláním církve je „také proniknout a zdokonalit duchem evangelia řád časných věcí“ (AA, n. 5). A „laik“ si je vědom, že je pověřen právě tímto specifickým úkolem: prožívat své křestní zasněvení ve „světském“ stavu (LG, n. 31). Zapojuje se tedy podle svého povolání v rozmanitých časných záležitostech, jako je např. rodina, služby obyvatelstvu, zdravotnictví, výchova a vzdělávací činnosti, práce a zaměstnání, vědy, průmysl, národohospodářství, právní řád, politika, vztahy mezi národy, mír atd.

Úseky lidské činnosti, které je třeba proniknout a zdokonalit evangelním duchem, jsou četné a složité; vyžadují rozmanité funkce a profese, odlišný styl zapojení jednotlivců i sdružení a různé životní stavy od manželství až po stav zasvěcených osob žijících ve světě. Máme tu takto rozrůzněný a blahodárný pluralismus laiků v církvi; ty však společně sbližuje jejich identický „světský ráz“.

Laik ovšem mocně a každodenně zjišťuje, že v lidských dějinách je činně přítomno **tajemství zla** s nezapadajícími idoly erotismu, bohatství a moci; pociťuje tíhu lidské omezenosti, nevědomosti a hříchu, které brání člověku vnímat a brát v úvahu základní laickou rovinu, zračící se ve stvořeném světě, rozevřít se transcendentnu a otevřít brány Kristu. Jasně chápe, že zlo není ve věcech, nýbrž v srdci člověka a v některých strukturách, které on vytvořil. Je to lidská svoboda, jež nezřízeně manipuluje s časnými hodnotami.

Laik se takto cítí povolán k neustálému a nesmírnému boji; chápe – z nitra světa – nepostradatelnost Krista a nezbytnost církve; a raduje se z vědomí, že je částí, která přispívá k celistvosti širšího a božsky působícího mystického těla. Považuje kněžství a řeholní život za podstatné složky svého křesťanského bytí a za nepostradatelné prameny inspirace, energie a spirituality. Spatřuje v celém církevním společenství prostředí vedoucí ke spáse.

Na této druhé laické rovině se má hovořit o „**laickém povolání**“ spíše než o laické mentalitě (ta se předpokládá již na předešlé rovině). Vždyť tu jde o prožívání účasti na poslání církve. V takovémto povolání laik naplňuje evangelním smyslem svoje zapojení do časných záležitostí; je si vědom, že nemůže být opravdovým laikem bez přispění milosti; že nemůže zastávat s opravdovostí nějaký obor činnosti nebo řemeslo, aniž by překonával pokušení dávat přednost vlastním výhodám před objektivními hodnotami. A ze zkušenosti je přesvědčen, že nemůže být plným člověkem bez onoho Krista, jenž je Pánem lidských dějin!

Laické povolání ho pobízí, aby se snažil být užitečným v lidském dění, aby se hlásil odvážně k člověku a uvědomoval si solidárnost s jeho tragickým stavem, aby považoval svět za božské, a nikoli jen za pouhé společenské prostředí svého života z víry, aby získal opravdovou odbornost v některém z časných oborů činnosti, aby uznával obrovskou složitost mnohých z nich, aby rozvíjel smysl pro to, co je možné a proveditelné v daných společensko-kulturních a politických podmínkách. Nepoužívá tedy dogmatický tón, neprohlašuje za svaté, co je diskutabilní, bere v úvahu pluralismus a se všemi otevírá dialog o základní laické rovině věcí a o tajemství Krista.

Laické povolání se utváří podle myšlenkového postoje, které vychází z realismu a konkrétní situace; spočívá na přesvědčení, že apoštolátní činnost je dílo, které vyžaduje odpovědný přístup, plnou oddanost, studium, programování, pokoru, modlitbu a odvahu.

Laik nepodceňuje ani neobchází obtíže, které jsou v organizacích, ve strukturách, v institucích; ba podivuje se, že v některých sektorech kléru a řeholníků může být tak abstraktní a povrchní pojetí křesťanské angažovanosti, že se stává jakoby bezkrevnou a omezuje se na pouhý okruh jakéhosi spiritualismu, snad lákavého, ale vzdáleného požadavkům skutečnosti.

Poněvadž základem jeho způsobilosti je křest, který ho začleňuje do kněžského, prorockého a královského Božího lidu (LG, n. 34–36), vyvíjí velké úsilí, aby učinil ze světa pravý Boží chrám a z mnohotvárné lidské činnosti uvědomělý a vitální projev liturgie, jímž by ji existenciálně začlenil do Kristovy eucharistické oběti. Takže posléze stvořený vesmír by se stal prostřednictvím dějin spásy velkým Slovem dialogu lásky mezi Bohem a člověkem a svět by se jevil jako svátostné zprostředkování jejich vzájemné interkomunikace.

S takovýmto povoláním laik hloubí v profánnu bohatý důl svatosti a čerpá přítom též ze spiritualit, kterým dali podnět svatí zakladatelé osobitých evangelních hnutí. My děkujeme Duchu Páně, že mezi nimi vzbudil na úsvitu průmyslové civilizace Dona Boska, jehož spiritualita apoštolání činnosti je otevřena pro všechny a může být prožívána jak v laickém povolání, tak v povolání ke službě svátostného kněžství, tak v povolání k řeholnímu životu.

„Laická rovina“ jako dimenze, která se uskutečňuje v řeholním životě

Posléze v oblasti církve je třetí „laická“ rovina; chápeme ji v užším významu jakožto dimenzi, kterou je možno realizovat též v řeholním povolání. Nevykazuje „světský“ charakter, v církevní typologii však zaujímá vlastní „formu řeholního života“. Neobsahuje přímé zařazení do světa časnou činností, která by vycházela z jeho nitra, nýbrž zahrnuje přímou a veřejnou příslušnost ke společenství řeholníků sjednocených proto, aby projevovali ducha blahoslavenství. Je udržována „eschatologickým dechem“, který zdůrazňuje hodnoty vzkříšení jako již přítomné a působící v lidských dějinách po velikonočním vítězství Krista.

„Řeholníci“ jsou skupiny věřících ve vzkříšeného Krista, kteří s církevním schválením a pověřením veřejně vydávají svědectví o prvenství lásky, kterou Duch vzkříšeného Pána jednou provždy uvedl do světa o letnicích. Proto jejich osobitým charakterem je to, že se dávají do naprostého „vlastnictví Boha milovaného nade všechno“; on jejich sebedarování přijímá a oni se „důvěrněji zasvěcují“ v poslušnosti k Duchu svatému (LG, n. 44).

Tato specifická povaha je zjevně odlišná od „světského rázu“. Vždyť se projevuje formou života, která obsahuje přičlenění do určitého společenství se závazkem tří veřejných slibů (které potírají tři proslulé idoly zla), se zasvěcením se evangelnímu projektu v souladu s vlastními stanovami, se vztahem

poslušnosti vůči právoplatné autoritě a se zvláštní účastí na poslání církve podle záměru zakladatele.

Musíme poznamenat, že řeholní život sám o sobě nevylučuje – máme-li na zřeteli organickou strukturu církve – ani stav kněze nebo klerika, ani stav laika, „ale Bůh povolává z obou těchto stavů některé věřící, aby využívali tohoto zvláštního daru v životě církve a takto svým vlastním způsobem přispívali k jejímu spasitelnému poslání“ (LG, n. 43). Nuže, řeholní život není jedno rozměrný a nemůže být vtěsnán do jednotné formy, jakoby v něm nebyla četná a rozdílná charismata, podnícená Kristovým Duchem prostřednictvím zakladatelů.

V pluralitě řeholních společností s činným životem je ovšem možné též různě převzít některou laickou dimenzi. Mnohé společnosti s činným životem jsou pouze „laické“ a jiné, jako naše kongregace, mají specifickou a originální dimenzi „laickou“. Takováto charakteristika se nemůže chápat a prožívat jako „světský ráz“; přesto si zachovává podle různých charismat skutečnou návaznost a jistou myšlenkovou a akční shodu s oběma laickými rovinami, které jsme již dříve popisovali. Kontemplativní dimenze, vlastní každému řeholnímu životu, nezavazuje kongregaci s činným životem, aby měla „mnišskou duši“, nýbrž aby pěstovala své „eschatologické zaměření“ při apoštolátní činnosti mezi lidmi.

Bylo by popřením skutečnosti chtít hájit řeholní koncepci, která by naši kongregaci vzhledem ke světu a jeho problematice spásy stavěla mimo oblast lidové kultury a výchovy mládeže. Samotný sněm volá: „Nesmíme se však domnívat, že se řeholníci následkem svého posvěcení odcizují lidem nebo že jsou neužiteční pro společnost“ (LG, n. 46).

A veliký papež Pavel VI. v apoštolické exhortaci *Evangelica testificatio* říká právě řeholníkům: „Palčivá otázka nás dnes svírá: Jak prosadit evangelní poselství v civilizaci mas? Jak jednat v rovinách, na nichž se buduje nová kultura, v nichž se utváří nový typ člověka? ... Vy musíte bedlivě sledovat s otevřenými očima potřeby lidí, jejich problémy, jejich snahy, a vydávat uprostřed nich modlitbou o činnosti svědectví o účinnosti blahé zvěsti o lásce, spravedlnosti a míru... Takovéto poslání, které je společné všemu Božímu lidu, je ze zvláštního titulu vašim posláním“ (BT, n. 52).

„Světský ráz“, který je charakteristický pro laiky, zrcadlí a uskutečňuje v nich vpravdě dimenzi dějinné reality, jež je vlastní pro celou církev v jejím poslání všeobecné svátosti spásy; různá řeholní charismata mohou tedy mít na něm nějak podíl ve způsobu života, který je jim vlastní. To je náš případ. Dobře víme, že Společnost Salesiánů Dona Boska vznikla na úsvitu průmyslové civilizace, aby „na poli náboženském“ spolupracovala při budování nové lidské společnosti.

V oněch řeholních společnostech s činným životem, jež mají svou vlastní laickou dimenzi, budou především „spolubratři laici“ rozvíjet specifický úkol jak zajistit jejich společnosti a realizovat v praxi tuto její osobitou dimenzi. Takový úkol je „povoláním“ a nikoli pouhým služebným „řemeslem“; obsahuje každodenní sjednocování tří doplňujících se a navzájem neoddelitelných hledisek, jež tvoří velké zřídlo identity života řeholníka laika; je to:

„řeholní zasněžení“ – jako jeho základní rozhodnutí v následování Krista;

„duch zakladatele“ – jako evangelní ovzduší jeho existence a jeho duchovního působení na osoby, s nimiž se setkává při své apoštolátní činnosti;

„volba laické dimenze“ – jako pozitivní ideál jeho povolání pojatý a chtěný ve světle celkového charismatu jeho vlastní společnosti.

A z tohoto třetího hlediska je zřejmé, že návaznost na laické hodnoty ostatních dvou rovin již dříve uvedených nemůže být stanovena libovolně a apriorně, nýbrž bude muset být předmětem přihlížejícím k současným podmínkám a konkrétním úvahám v každé řeholní společnosti, jíž se to týká.

5. Čím se salesián koadjutor opravdu vyznačuje

Abychom stanovili obsah a obzory vlastní laické dimenzi salesiána koadjutora, nestačilo, jak jsme viděli, vyjmenovat obory jeho činnosti (čili to, co „koná“). Viděli jsme, že jeho vnitřní postoj obsahuje řeholní zasněžení prochnuté duchem Dona Boska a blíže určené uvědomělou a pozitivní volbou onoho typu koncepce laického zapojení, které je vlastní Společnosti sv. Františka Saleského.

Vědomí, že náleží ke komunitě

Vracíme se takto jaksí k bodu, odkud jsme vyšli; vracíme se však obohaceni tím, o čem jsme uvažovali a co jsme si objasňovali.

Vyšli jsme z povšechného významu salesiánského povolání a pohlíželi jsme na naši kongregaci jako na celek nebo jako na společenství osob, jehož členové se navzájem doplňují. Jedině tím, že jsme vycházeli ze specifické charakteristiky naší komunity, která je nositelem salesiánského života a poslání, mohli jsme správně navodit prohloubení osobnosti koadjutora. Nuže, tím, že jsme analyzovali různé laické roviny, právě abychom lépe objasnili

osobnost a úkoly takovéhoho spolubratra, shledáváme, že jsme pobídnuti znovu uvažovat o globálním významu naší společnosti jako takové.

Je příznačné, že nemůžeme vyjádřit osobnost salesiána, aniž bychom vycházeli z naší komunity, jaká v podstatě je, a aniž bychom k ní opět došli. Vždyť proslulá „laická dimenze“, kterou jsme se pokusili zkoumat, i když poněkud letmo, nás dovedla při analýze jejího třetího hlediska, které se uskutečňuje v řeholním povolání, k jednotnému ideálu, pojatému a chtěnému ve světle globálního charismatu vlastní řeholní společnosti.

A je to správně. Jedině touto jakousi zpětnou cirkulací nalézáme různé prvky, které určují to, co ve skutečnosti salesián koadjutor je. Takovéto bádání ukazuje navíc ještě jednou, že nejsme účastni krize výlučně jedné kategorie členů, nýbrž krize samotné typologie naší komunity vzhledem k výzám nové kultury.

Právem poslední dvě generální kapituly zavedly významnou změnu též v zaužívané terminologii nikoli „koadjutor nebo klerik nebo salesiánský kněz“, nýbrž „salesián koadjutor, salesián klerik, salesián kněz“. A to není jen pouhá slovní hříčka, nýbrž významný přínos kapitul k prohloubení naší identity. Koadjutor jako takový, čili právě z hlediska volby laické dimenze, kterou učinil, je pravým salesiánem a nese zodpovědnost (spolu s ostatními členy) za celé společenství.

Proto též chápeme, proč po hlubších studiích posledních let samotný termín „koadjutor“ – nyní pro nás již samozřejmý svým stoletým užíváním – činí jistým způsobem problému. Byl vždycky poněkud problémem, i za časů Dona Boska, jenž se přizpůsobil úřednímu zvyku tehdejší kongregace pro biskupy a řeholníky (3). Snad se příliš nehodí pro „geniální“ svéráznost záměru našeho zakladatele. Používání ostatních termínů salesián „kněz“ nebo „klerik“ či „diakon“ naznačuje v naší kongregaci duchovní povahu nebo charakteristiku jednoho typu člena, kdežto výraz salesián „koadjutor“ naznačuje sám o sobě spíše funkci a pochází z církevní terminologie jiných dob („Fratres coadiutores“). Rovněž některá nepochopení pravého záměru Dona Boska by se mohla připsat na vrub církevnímu zvyku tohoto termínu. Vždyť v běžné mluvě vně naší kongregace zní vždycky poněkud málo srozumitelně a příliš nevyjadřuje jedinečný ideál; dokonce, byl-li někde prosazen, nabývá spíše omezenějšího a negativního obsahu.

Žel, nebylo možno snadno nalézt jiný, více přiléhavý výraz, který by jej mohl nahradit s jasností a přesností. Nepochybně po hlubších studiích našich posledních kapitul a po úvahách, jež jsme učinili shora, chápeme, proč označení „salesián laik“ stále více získává většího souhlasu, a to vždycky, když se připojí ke slovu „salesián“ substantivum vyjadřující postavení „řeholníka“, člena Společnosti sv. Františka Saleského, založené Donem Boskem.

Musíme umět uznat, že i slovní vyjádření má svoje požadavky jak sdělit slovy originalitu „laické složky“ naší kongregace.

Ta je, jak jsem řekli, svéráznou společností s činným životem, výrazně zapojenou i do časných záležitostí lidského života, a kromě toho je centrem celé velké salesiánské rodiny, do níž patří velmi mnoho laiků. Nemá, abychom tak řekli, „klášterní ráz“, a neprchá ze světa (i když míněno ve smyslu pozitivním a charakteristickým pro mnohé zasloužilé řády), nýbrž chová v sobě „profánní impuls“ apoštolátního kvasu v lidském dění (vždyť vskutku dala vznik již několika světským sdružením – Instituti secolari); žije takto „řeholně“ vnořena a účastna v konkrétním běhu života lidské společnosti.

Dynamičnost zasvěcení salesiána koadjutora (totožná s dynamičností všech ostatních členů) se projevuje v podobě nerozlučně spojené s danými problémy lidského pokroku.

Naše „salesiánská existence“ nás nenutí, abychom byli zaregistrováni do nějakého předem vytvořeného schématu. A hlubší studium osobnosti koadjutora nám poskytuje „test“, který bychom mohli kvalifikovat s donem Rinaldim jako „geniální“ pro objasnění laické složky naší komunity. Vždyť Don Bosco, jak jsme již řekli, založil na úsvitu průmyslové civilizace Společnost sv. Františka Saleského pro mládež z lidových vrstev; mládež se považuje za „nejněžnější a nejdrahocennější část **lidské společnosti** a do ní se kladou naděje ve šťastnou budoucnost“ (MB 2:45). V nejprvnějších pravidlech (Regole) sám Don Bosco prohlásil, že „od dobré nebo špatné její výchovy záleží blaha nebo truchlivá budoucnost lidské společnosti“ (MB – 5:931). Zakladatel Don Bosco tu má jasně na mysli zajištění zdárného „sociálního“ vývoje: myslím, že je správné hovořit o jistém „laickém stříhu“ naší společnosti jak vzhledem k historickým okolnostem jejího založení, tak vzhledem k svéráznosti zamýšleného způsobu života, tak vzhledem k samotné povaze zvoleného apoštolátního poslání. – Rozvedu to krátce.

Vědomí, že naše kongregace je otevřena vůči světu

Don Bosco měl v úmyslu rozvinout široké apoštolátní hnutí mezi mládeží a lidovými vrstvami, přizpůsobené a začleněné do nově vznikající společenskokulturní éry. Když se odhodlal zhostit do pravidel (Regole) svoje zamýšlené představy, složil též kapitolu „o externích členech“; její první článek velmi dobře vyjadřuje tuto jeho novotu ve způsobu nazírání: „Každá osoba“ – píše – „i ta, která žije ve světě, ve svém vlastním domově, uprostřed své rodiny, může náležet do naší společnosti“ (MB 10: 889, 1308).

Odkrýváme tu hluboký zájem a výslovnou otevřenost vůči stavu světských lidí jeho doby. Později se to don Rinaldi snažil, alespoň zčásti, realizovat

v ženském prostředí a dal podnět ke vzniku skupiny horlivých osob, z níž vzešlo dnešní laické sdružení VDB (Istituto Secolare delle VDB).

Když pak Don Bosco zjistil, a to i po osvícení shůry a na radu papeže Pia IX., že pro takovýto účel je nezbytné zajistit základní životodárnou složku, jež by měla stabilitu a soudružnost opravdové řeholní kongregace, založil naši společnost. Ráz takovéto kongregace měl být „nový“ a měl hledat možnosti přizpůsobit se formou některým požadavkům vznikající občanské společnosti; vždyť mu to tak radil dokonce antiklerikální ministr Ratezzi.

Tak forma života, pružnost struktur, způsob vlastnění jmění, oděv, elastická přizpůsobivost, rodinné soužití, používaná terminologie (dům, inspektor, pan ředitel, pan asistent...), oblasti podnikaného apoštolátu, úzký vztah ke světu práce apod., měly být pokud jen možno v souladu s některými nevyhnutelnými požadavky procesu sekularizace, k níž rychle špěla společnost.

Posléze sama povaha aktivity kongregace je zásadně orientována k vydávání svědectví a ke službě otevřené vůči světu: Spiritualita činnosti inspirovaná humanismem sv. Františka Saleského, výslovně zaměřená k časným hodnotám, převádí bohatství kontemplativní dimenze a řeholních slibů do výchovného úsilí o vytvoření civilizace lásky mezi občany. Poslání mezi mládeží a lidovými vrstvami, vitálně soustředěné na prakticky prožívaný „preventivní systém“, vede salesiána k tomu, aby byl hlasatelem evangelia prostřednictvím zapojení se do úkolů profánní vzdělanosti a aby byl vychovatelem nové společnosti tím, že otevírá obzory lidského vzestupu k nepostradatelnému tajemství Krista.

V takové kongregaci by měl být plný prostor a blahodárné ovzduší pro přítomnost a růst osoby salesiána koadjutora. Don Rinaldi ve svém hlubokém okružním listu na toto výslovně naléhá (a stojí to za to uvést jeho text, i když je dlouhý).

Praví, že Don Bosco „zpřístupnil řeholní dokonalost osobám ze všech vrstev“, a proto při pomyšlení na laiky ve světě podtrhuje, že „pole je obrovské a žeň je všude hojná; je nutno volat ke sklizni ty, jež Pán osvětil a v dále jim naznačil vyšší povolání. A nedomnívejme se, že je malý počet těch, kdo by rádi přijali způsob duchovního života, který zasvitl v jejich duších v některých chvílích většího spojení s Bohem. Neodvažují se však, poněvadž se domnívají, že onen způsob života dokonalosti a apoštolátu je pouze pro ty, kdo jsou povoláni ke kněžství...“

„Je nutné, moji drazí, abychom všichni začali šířit a seznamovat slovem, perem a všemi ostatními prostředky, které máme k dispozici, příliš málo známou pravdu, že totiž řeholní povolání není jen pro povolané ke kněžství, nýbrž též pro ty, kdo v sobě pociťují touhu vést dokonalejší život a lépe sloužit Pánu při vykonávání přerozmanitých povinností apoštolátu. Je nutné po-

stavit do plného světla krásu a velikost povolání k prostému řeholnímu životu, který je Božím darem nevýslovné ceny...“

„Ano, předrazí, šířme známost celé krásy a velikosti salesiánského koadjutora a připravíme mnohé a dobré pro všechny profese obory a řemesla. Don Bosco se zpočátku staral hlavně o kněžská povolání, poněvadž bez nich by nemohl uvést v život svoji společnost, i proto, že v té době byl velký nedostatek kněžských povolání... On však ve svých stanovách potvrdil zásadu o prostém řeholním povolání a postavil je dokonale na úroveň s kněžským povoláním, vyjma důstojnost, vyplývající z nezrušitelného znamení, aby ukázal, že jeho společnost bude mít časem velký počet prostých řeholníků laiků určených k tomu, aby konali opravdový apoštolát na celém světě“ (ACS, n. 4, 575–577).

Ten, kdo chce dosáhnout prorocké výše v oboru laické složky naší společnosti, ať se nad tímto drahocenným okružním listem Dona Rinaldiho zahluobá v rozjímání.

6. Složitá situace

U tohoto bodu považují za užitečné uvést vám několik čísel o kritické situaci, kterou dnes v tomto ohledu v naší kongregaci překonáváme, i když to, co řeknu, se jeví jako bolestně nepříjemná konstatace.

Až na čestné výjimky různé naše komunity snad nepochopily náležitě „geniální výtvar“, jakým je záměr Dona Boska; snad ještě nedovedly nebo nemohly zjistit a zhodnotit dosah základního významu a obohacujícího vlivu laické složky, kterou zajišťuje v kongregaci přítomnost salesiána koadjutora. Byl tu též nepochybně a po mnoho let trvající jistý nedostatek přiměřené formace. Proto pohled na konkrétní čísla nás může probudit z nebezpečné nevědomosti.

Několik statistických údajů

Za života Dona Boska r. 1880 početní poměr mezi koadjutory a kněžími (včetně kleriků) byl 1:2, tj. jeden „laik“ na každé dva „duchovní“; dnes, přesně za sto let, je poměr 1:4,62 se vzrůstající tendencí v témž směru. Za posledních 14 roků (totiž od r. 1966, kdy počet koadjutorů dosáhl nejvyššího vrcholu 4294) nastal jejich pokles o 31,02 % (čili až na dnešních 2962).

Naproti tomu úbytek kněží a kleriků za posledních 13 roků (totiž od r. 1967, kdy dosáhl vrcholný počet 17 346) byl o 20,65 % (čili až na dnešních 13 764). Rozdíl úbytku mezi oběma skupinami je 10,37 % v neprospěch koadjutorů.

Sledujeme-li pak číselný stav kandidátů naší kongregace, zjišťujeme, že poměr mezi koadjutory a kleriky v době vstupu do noviciátu je dnes 1:9,88 (čili 44 koadjutorů oproti 435 klerikům).

Nejvyšší počet koadjutorů noviců byl 293 v r. 1956. Z tohoto nejvyššího bodu do dneška kandidáti koadjutorů klesli o 84,98 %. Klerici novici dosáhli nejvyššího počtu 1225 v r. 1966; z tohoto vrcholu klesli o 64,49 %. Rozdíl početního úbytku mezi oběma skupinami je 20,49 % v neprospěch koadjutorů.

V prvních měsících letošního roku 1980 bylo nejméně 57 inspektorí bez koadjutorů noviců; devět jich mělo po jednom, sedm jich mělo po dvou, jedna jich měla šest a jedna (madridská) jich měla 15. Některé inspektorie je již nemají po několik let, některé již přes deset let, jedna již 14 roků, čili od r. 1967 (4).

Náznamy nových výhledů

Tak je tomu právě dnes, kdy snad už není nesprávné uvažovat o novém, pro laickou dimenzi příznivějším poměrném zastoupení „laiků“ a „duchovních“, které může být jiné, než jak jsme dosud zakoušeli. Zdá se, že takovou možnost naznačuje a též podporuje hluboké propracování eklesiologických témat II. vatikánským sněmem. Vždyť v něm určitým způsobem bylo znovu objeveno a vyzvednuto povolání „laika“ a byl dán podnět k církevnímu a apoštolátnímu vývoji, který modifikuje nejen význam a okruh činnosti, nýbrž i samotné poměrné zastoupení laiků a jejich apoštolátních úkolů.

Takovýto postřeh není zajisté libovolný a měl by být vykládán nikoli „nepodmíněně“ ve prospěch jedné skupiny bez zřetele na druhou, nýbrž z hlediska jednotného jako dozrávání podmíněné dějinným vývojem, jako homogenní růst. Růst, který nenarušuje osobitou povahu naší kongregace, nýbrž jí vlévá z hlediska globální obrody našeho společenství větší možnost apoštolátní účinnosti a tudíž posléze je ve prospěch autentičnosti jejich dvou základních dimenzí, kněžské a laické, ve shodě s jejich vzájemným propojením.

Dovolu mi, aby použil kuriózní a částečně i humorné úvahy dona Rinaldiho. Ten píše: „Podle ducha jiných kongregací (nehovořím o starých mnišských řádech), v nichž požadavkům druhotných služeb, kterých bylo zapotřebí... Když požadovaný počet byl dosažen, volání Boží mělo jaksí přestat působit, poněvadž pro ubohé laiky již nebylo místa...“

„Don Bosco svou společností“ – pokračuje don Rinaldi – „otevřel cestu řeholní dokonalosti nejen stanovenému počtu, nýbrž **všem laikům, kteří si uvědomují, že jsou povoláni zasvětit se životem ve společenství** a konat výchovný apoštolát mezi chudou a opuštěnou mládeží nebo apoštolát v misiích... Takto Don Bosco ve své společnosti zpřístupnil řeholní dokonalost osobám ze všech vrstev, které jsou s to zastávat přerozmanité vzdělávací, řemeslné, technické a zemědělské obory. V salesiánské společnosti je místo pro přerozmanité kategorie: méně učení se posvětit při běžných pracích v jednotlivých domech, učitelé na katedrách od první třídy základní školy až po universitu, řemeslní mistři ve svých dílnách a zemědělci na polích“ (ACS, n. 40, 574–575).

Porovnáme-li s touto prorockou perspektivou dona Rinaldiho statistické údaje, které jsme uvedli, zarážejí nás a poněkud zahanbuje; nutí nás, abychom vážně zpytovali svědomí a probudili se z jakési ochablosti, do níž nás snad uvedla jistá déle trvající povrchnost a potíže, vyplývající z rychle po sobě následujících společensko-kulturních změn.

Naše statistiky musejí být zajisté zařazeny do širokého proudu kulturního převratu, který právě probíhá. Některé z jeho složek například měly tíživý vliv na některé stránky salesiánského života, jež mají užší vztah ke světu práce.

Civilizace průmyslové společnosti je těsně vázána na vědecko-technický pokrok. Prostě prodělala zvlášť pronikavé, po sobě rychle následující změny. Kromě toho oslnivými novými vynálezy vytváří stále více do sebe uzavřený pohled na člověka za trvalého pokusu k laicismu – ať buržoaznímu nebo dělnickému – který znevažuje velké ideály evangelia. Je to civilizace bohatá na techniku, ale chudá na moudrost, otevřená pro uspokojování hmotných potřeb a uzavřená pro oběť. Naplňuje především svět práce velmi subtilní a pronikavou materialistickou atmosférou: člověk – Homo faber – má být jediným „protagonistou“, který může vše.

I tam, kde je patrné rozumnější pojetí, se berou za základ imanentní filozofické systémy, které redukují vše k sekularismu. Originální postava „křesťana laika“, který uskutečňuje církevní povolání svou činností ve světě, pozbývá tak na významu a jeví se znetvořena. Musíme přiznat, že laické povolání prodělává ve svých různých projevech hlubokou krizi.

Je to obrovská tematika, která se na nás valí, která nás ovšem burcuje. Nepřekonáme nesnáze povolání koadjutorů, budeme-li tesknit po minulosti nebo se snažit zavádět staré poměry. Překonáme je však, až si uvědomíme, jaký je skutečný svět a poslání církve; v ní máme jasné a privilegované místo, kde máme hluboce uvažovat o „křesťanské laické složce“ v jejích rozmanitých formách a odkrýt i posílit její nepostradatelný dynamismus. A to, co se v tomto ohledu v církvi právě děje, je již zábleskem nového pozitivnějšího a slibnějšího údobí.

Důvěra v působení Ducha svatého

V posledních desetiletích Duch svatý projevil svou působnost při obrodě božího lidu. Vedl II. vatikánský sněm, aby nově vymezil postavení laického povolání. Vzbudil svérázné skupiny, které přejímají rozsáhlé laické oblasti jako cíl svého zasvěcení ve světě (tzv. sekulární instituty). Podnítl církev, aby žehnala znamení doby, které se projevuje ve vyšším postavení ženy; ta představuje obrovský, a hojně plody přinášející, okruh laické složky. A posléze v řeholním životě inspiruje přemnohá mužská „laická“ povolání k hledání nových možností přizpůsobení potřebám současnosti.

Naše 21. generální kapitula nás salesiány vyzvala, abychom si uvědomili skutečnost, že během století trvání kongregace naše laická dimenze dospěla k jedinečnému rozkvětu a že mnozí koadjutoři vskutku dosáhli dokonalou lásku k heroickému stupni. „Každý spolubratr vzpomíná na někoho, kdo uskutečnil takovouto dokonalost, ať to bylo kdekoli a v jakýchkoli podmínkách, třebaš sebeskrytější a se sebevětšími oběťmi. Mnozí vešli do dějin naší kongregace; někteří z nich, mučedníci pro víru nebo hrdinové lásky, jsou kandidáty oslavy světců“ (CG 21, n. 191). Proč nevzpomenout například, že probíhá proces blahořečení pana Simone Srugi (z Palestiny) a pana Artemide Zatti (z Patagonie)? (5). Všechny tyto včerejší i dnešní projevy Ducha Páně vyzývají naši kongregaci zaujmout s nadějí linii obrodných snah o získání bývalé úrovně.

Křesťanský pohled na stvořený svět, nauka posledního sněmu o církvi, statistické údaje, společenské změny, znamení doby a veškeré usilovné snažení církve otevírají nám výhledy do nové budoucnosti a vyzývají nás, abychom vzali na sebe zodpovědnost společně hledat věrnou a prorockou odpověď. K tomu nás mají povzbudit obrodné snahy těchto let, nedávné rozšíření konkrétní zodpovědnosti salesiánů koadjutorů, významné úspěchy některých horlivých inspekcí, seriózní péče o povolání a formaci v pokapitulním údobí. To vše jsou pozitivní kroky k opravdovému vzestupu.

7. Současná nejnaléhavější povinnost

Zvláštní generální kapitula prohlásila, že „však nejdůležitější a nejzávažnější úkol, který máme splnit, je probudit v kongregaci smysl či vnímavost pro tematiku salesiána koadjutora“ (CGS, n. 184).

Kvůli tomu se konaly hned v následujícím šestiletí inspektoriální i regionální sjezdy a jeden sjezd světový; musíme však skromně přiznat, nebylo to dostačující. Je proto naléhavé podniknout další iniciativy, inspirované zralými úvahami a směrnicemi 21. generální kapituly, které by měly hlubší záběr v jednotlivých inspektoríích, ve všech domech i u všech spolubratřích.

U nemála salesiánů je zapotřebí opravdové změny smýšlení; to, jak jsme viděli, se posléze dotýká samotného pojetí naší kongregace. Domnívám se, že se tak trochu všichni musíme zamyslet ve zpytování svědomí o salesiánské věrnosti nad tímto vitálním aspektem naší identity. Všechny praktické iniciativy mohly mít nebezpečně přechodný a omezený výsledek, kdyby nebyly podloženy takovýmto výslovným zamyšlením.

Ano, i tento můj dopis, který měl být „krátký a praktický“, musel vzhledem k životní důležitosti pojednávaného námětu pozměnit trochu rozsah i obsah. Dovoďte mi, abych vám řekl, že si nemůžeme dělat iluze. Tu nejde o to připlácnout nějakou záplatu na staré pojetí. Musíme dbát o to, abychom ušili nový oblek. Není to pouze jedna „kategorie“ členů, která je v krizi, to opakují, nýbrž je to laická složka téže salesiánské komunity, která je v sázce a nad kterou se musíme zamyslit, nechceme-li se zpronevěřit Donu Boskovi i naší době.

Proto se podle směrnic našich kapitul budeme muset snažit konkrétně zajistit následující body:

- Důkladněji poznávat identitu salesiána koadjutora v kongregaci.
- V tom ohledu bedlivěji probouzet vnímavost u všech spolubratřích i ve všech místních komunitách.
- Zapojit do spoluzodpovědnosti salesiána koadjutora na všech možných úrovních (CG 21, n. 192–193; 210–211).
- Programovat účinnou pastorační péči o povolání a hledat též způsoby, jak odborně připravit salesiána koadjutora pro jeho apoštolátní přítomnost mezi mládeží (CG 21, n. 209).
- Obrodit formaci všech salesiánů.

Tento poslední bod může být považován za klíč rozhodného obratu k zahájení konkrétního řešení krize.

Pravý oříšek takzvané „problematiky salesiána koadjutora“ musíme začlenit do této obsáhlé a hluboké zásadní směrnice: Jak přizpůsobíme potřebám současnosti laickou dímezi naší kongregace, aniž bychom zabředli do úchylnky sekularismu, která se tu a tam objevuje u některých našich kněží (a zvrstává se ke klerikalismu, jenž také občas přechází z pomýlení až do směšnosti)? Jak máme postupovat, aby v kongregaci rozmach její laické dímenze obsahoval zároveň též jasnější a opravdovější rozměr kněžský? Jak nalézt nové a autentické možnosti salesiánské účasti, životně prostoupené

kněžskou i laickou složkou, na vznikající kultuře? Odbouráme-li některé zavedené soubory, které utvářely naši účast na kultuře po celé století, jak prakticky zajistíme její budoucnost? Jak nově představíme postavu salesiána koadjutora pro pastoračně-výchovný projekt Dona Boska při zachování forem a měřítek našeho společného života? Jak zařídíme pastorační péči o povolání ve prospěch salesiána koadjutora a jak dokážeme v ní vyjádřit „geniální modernost“ celého našeho společenství? Jak dnes předkládat řeholní ideál propojení dvou dimenzí naší kongregace, kněžské i laické? Kde máme hledat a jak máme vychovávat a jakými prostředky dovést ke zralosti naše kandidáty? Jak je máme salesiánsky formovat pro jedno i druhé rozhodnutí?

Vyzývám vás, abyste si znovu pročítali „praktické směrnice“ naší 21. generální kapituly s obnovenou snahou být horlivě činnými při jejich uskutečňování (CG 21, n. 206–211).

Misijní ideál, „projekt Afrika“, přiměřený rozmach našich řemeslnických škol, rozvoj center pro dělnickou mládež, křesťanských dělnických hnutí (cfr. CG 21, n. 185) čili problematika mládeže ve světě práce, který chápeme jako sociální a kulturní skutečnost, nemohou chybět na stole našeho programování.

Uvažujme znovu o tom, jak 21. generální kapitula zešíroka rozvíjí zásadu plné, aktivní a odpovědné účasti salesiána koadjutora na apoštolátní činnosti salesiánského společenství ve shodě s jeho laickým postavením (CG 21, n. 181). Ta se neomezuje výlučně na odborné hledisko, nýbrž výrazně zaujímá výchovu k víře a též zastávání funkcí, které sice nevyžadují kněžské svěcení, pro něž však je schopný a povoláný (CG 21, n. 182).

Samozřejmě to hluboce zavazuje kongregaci, aby salesiáni koadjutori mohli být na výši svého poslání jakožto „salesiánští vychovatelé“ (CG 21, n. 184) podle schopností a úkolů každému vlastních, a aby všem zajišťovala především patřičné duchovní prvky, o nichž jsme již hovořili.

8. Strategický úkol formace

Dříve než skončím, chtěl bych ještě zdůraznit závaznou povinnost formace.

Z toho, co jsme řekli, tato povinnost se nemůže vztahovat jedině na mladé koadjutory, nýbrž na všechny spolubratry, i kněze a kleriky, po celé údobí formace jak počáteční tak trvalé. Myslím, že bez mimořádného formačního úsilí se nemůžeme nadát v krátké době radikálních změn. Zavedeme-li však

formaci v opravdu obnovené formě, zvláště pro mladé generace, budoucnost bude zajisté slibná.

Naše 21. generální kapitula chtěla zaujmout jednotné, i když nutně rozlišené stanovisko k formaci salesiána kněze a salesiána koadjutora (CG 21, n. 240) z důvodů již dříve uvedených (cfr. CG 21, n. 244). Objektivně musíme přiznat, že přes iniciativy již zahájené zůstává na tomto poli ještě velmi mnoho práce (cfr. 21, n. 299–300).

Jednotnost formace

Naše 21. generální kapitula naléhá na „jednotnost formace“. Nemá pravé salesiánské uvědomění kněz ani klerik, který nedbá na konkrétní hodnoty laické dimenze v kongregaci, tak jako je nemá koadjutor, který zneuznává kněžskou dimenzi.

Kapitula navazuje na článek 103 Stanov a zdůrazňuje, že „koadjutoři i budoucí kněží dostávají rovnocennou základní formaci“. To znamená, že nejen období formace až po složení věčných slibů má tytéž fáze, ale i tentýž obsah „salesiánského odkazu“ bez nezdravého rozdělení na úseky, které by mohly vést k chybným třídním odstupům. Proto si snažně přeje, aby kromě noviciátu i v údobí, které následuje přímo po něm, „klerici a koadjutoři vedli společný život v téže formační komunitě, kde budou vidět, že jsou ve vážnosti obě formy jediného salesiánského povolání“ (CG 21, n. 303).

Kromě toho připomíná, že „jednotnost formace je zajištěna v komunitě, když... je tvořena sehraným týmem kněží a koadjutorů, který vede formaci“ (CG 21, n. 245). Nuže, tato přítomnost salesiánů koadjutorů ve formační skupině je „novým a důležitým prvkem“. V podstatě musíme říci, že spolubratr, jehož povolání by dozrávalo, aniž by výslovně poznal a prožil propojení obou složek, by byl v nebezpečí, že bude neúplným salesiánem.

Abyste se spolubratři, kteří vedou formaci, vyvarovali takového nezdravého rozdělování na kategorie a aby zachovali „věrnost zakladatelovu charismatu...“ – praví dále kapitula – „mají se snažit poznávat, předkládat a upozorňovat na význam salesiánské identity ve dvou formách salesiánského řeholního povolání, laické a kněžské“ (CG 21, n. 305). A dodává: „Salesiánský koadjutor musí být přítomen ve strukturách formace vždy, pokud je to možné – (a je třeba učinit vše, aby to možné bylo), a to nejen s úkoly na formaci po stránce vzdělávací a technické, nýbrž hlavně s úkoly formovat k řeholnímu a salesiánskému životu. Proto ... ať se věnuje zvláštní péče přípravě salesiánů koadjutorů, kteří by byli schopni přiměřeně zastávat tyto formační úkoly“ (CG 21, n. 305).

Jak je vidno, je to vyhraněný úkol, i když prozatím v současné krizové situaci přetěžký.

Specifická formace

Ve světle této základní jednotnosti naše kapitula vyžaduje též bedlivou „specifickou formaci“. Aby salesián koadjutor a salesián kněz mohli opravdu přinášet svým spolubratřím (vlastně kněžím nebo klerikům či koadjutorům) osobitě bohatství vyplývající z jejich diferenciacce, je nutno, aby každý realizoval a prohluboval svou specifickou formaci (CG 21, n. 292).

V současné situaci se setkáváme s jistým „nedostatkem specifické náplně pro formaci salesiána kněze a salesiána koadjutora“ (CG 21, n. 247); (více je zdůrazňována formace tohoto než onoho). Ale několik prvků specifické formace salesiána koadjutora je známo, ty musíme mít na paměti ve všech fázích a doplňovat je trvale v dvojím neodkladném úkolu hlubokého studia a praktické zkušenosti. Jsou to:

- „**salesiánská řeholní formace**“, která přispívá koadjutoru pochopit svéráznost naší společnosti;
- „**přiměřená pedagogická, humanitní a salesiánská příprava**“;
- „**náležitá apoštolátní způsobilost**“ založená na hlubších „teologicko-katechetických“ znalostech;
- „**profesionálně odborná příprava**“ podle schopností a možností jednotlivce ve shodě s „pastoračně výchovnou povahou“ našeho povolání;
- „**sociologická výchova**“, která by ho připravila pro specifickou výchovnou činnost zvláště ve „světě práce“ (cfr. 21, n. 302).

Při tom všem zajisté bude zapotřebí brát v úvahu pluralismus příznačný pro laickou dimenzi v kongregaci a konkrétní možnosti jednotlivých kandidátů.

Zkušenosti a úvaha všech budou moci rozšířit a obohatit uvedené prvky naší kapituly.

Permanentní formace

Posléze dnes musíme klást zvláštní důraz na permanentní formaci. Naše 21. generální kapitula nám poskytla na tomto poli dokument krátký, ale bohatý na nové věci a perspektivy (cfr. CG 21, n. 307–342). Je nezbytné pročitat a promýšlet jeho obsah z hlediska současného uplatnění salesiána koadjutora. Jak kapitulní dokumenty týkající se koadjutora, tak tento můj dopis (a zvláště list dona Rinaldiho), tak příslušné prameny a doposud vydané studie (6) by měly přednostně tvořit materiály pro iniciativy permanentní formace... A za to zodpovídá každá inspekce, jednotlivé domy i každý spolubratr.

Bylo by též žádoucí, aby se mohla pořádat studijní setkání a srazy společného života (jak to již chvályhodně učinily některé skupiny inspekcí), které by měly za cíl prohloubení některých doposud málo zažitých bodů. To by při-

neslo velké dobro nejen pro osobní obohacení účastníků, nýbrž by to byl též přínos, který by takové iniciativy mohly poskytnout k vypracování osnov formace pro koadjutory, jež naše kapitula požaduje od inspektorů (CG 21, n. 301, 306).

9. Dvě závažné výzvy

Na závěr mi dovoluji, abych zde uvedl otcovské a snažné výzvy dvou hlavních představených, kteří žili s Donem Boskem a hluboce pronikli svéráznost a závažnost této naší tematiky.

První výzva je dona Filipa Rinaldiho v okružním listu z r. 1927 adresovaná hlavně „předrahy koadjutorům“: „Z toho mála, co jsem až dosud řekl,“ – píše – „bude pro vás snadné učinit si správný pojem **o velikosti vašeho povolání**; nuže, děkujte ze srdce za ně Pánu, milujte je a chraňte je žárlivě.“

„Ať vám nevymizí z myslí, že jste se stali řeholníky mimořádnou milostí Boží; Bůh vás povolal, abyste neochvějně spěli k dokonalosti. Proto buďte a projevujte se všude takovými, jakými vás chce mít náš dobrý Otec. Buďte jeho následovníky v poutivé zbožnosti, v horoucí lásce k Ježíši a k Panně Marii Pomocnici, ve stálé bdělosti nad sebou samými, ve vyhýbání se příležitostem, v důstojném chování, v prostém a slušném odívání bez stínu světské strojenosti, ve vytrvalosti v práci, v lásce k naší společnosti, v horlivosti pro křesťanskou práci v lásce k naší společnosti, v horlivosti pro křesťanskou výchovu chlapců svěřených vaší péči, podněcující je spíše vlídností vašeho života než slovy k tužbě, aby se i oni mohli stát salesiány a konat dobro pro tolik jiných chlapců“.

„Abyste dosáhli toho všeho, předraží koadjutoři, musíte věnovat zvláštní péči a obětovat co nejvíce času, který máte k dispozici, důkladnému vzdělávání v náboženství a v duchovních věcech důležitých pro vaši duši. Řeholník, toť synonymum muže zasvěceného Bohu, muže duchovního. Takto vytrváte ve svém povolání, jež je neustále napadáno tisícerými způsoby, a stanete se schopnými katechizovat a vyučovat jiné. Mířte vysoko, ke svatosti, abyste se vyhlí nebezpečí, že vás příliš zaujmou hmotné záležitosti při plnění povinností vašeho oboru“ (ACS, n. 40, 579).

Druhá výzva je dona Pavla Albery v okružním listu o povolání, v němž vybízí celou naši kongregaci, aby pracovala moudře a neúnavně v pastorační péči o povolání ve prospěch salesiána koadjutora.

„Představíte-li“ – píše – „povolání salesiánského koadjutora v celé jeho **důležitosti pro lidskou společnost**, v celé jeho přitažlivé kráse a rozmanitosti jinochům..., budou tím snadno podníceni, aby se pro ně rozhodli. Tato povolání, draží, jsou jednou z nejnaléhavějších nutností pro naši společnost; **ta by bez nich nedovedla dosáhnout vysokých sociálních cílů, které jí ukládá současná doba**. A z druhé strany ustavení koadjutorů tvoří jeden z nejgeniálnějších výtvorů lásky, která stále touží zpřístupnit všem cestu dokonalosti.

Pěstujeme tedy se zvláštní horlivostí dobrou povolání koadjutorů. Když hovoříme o salesiánském povolání, dejme jasně na srozuměnou, že je možné dosáhnout je plně a kompletně i bez kněžství, a že koadjutoři naší zbožné společnosti jsou ve všem rovni kněžím, jak pokud jde o společenská práva, tak pokud jde o duchovní výhody...”

„Připomínejme si, nejdražší, že by se minuly účinkem sebeusilovnější snahy o dobrou povolání koadjutorů, kdyby chovanci neviděli prakticky v našem salesiánském životě onu opravdovou rovnost a bratrství kněží a koadjutorů, které vyzvedáme slovy“ (ACS, n. 4, 206–207).

Zaposlouchejme se, draží spolubratři, do palčivé starostlivosti, která je obsažena v těchto úctyhodných výzvách, probudme znovu v sobě pochopení a lásku pro integrální originalitu naší kongregace, vyburcujme našeho ducha iniciativy, naši učenlivost k naléhavým potřebám dnešní doby, sílu naší modlitby a organizační schopnosti, abychom opět podnítili rozmach postavy salesiána koadjutora, jenž je zárukou laické složky našich komunit.

Důvěřujme po příkladu Dona Boska ve zvláštní ochranu Panny Marie, která je naší Paní od samého počátku. Ona nám pomůže dát znovu nadšení a vitalitu tomuto krásnému salesiánskému povolání; vždyť ona je podnítila a vedla v těžkých dobách.

Ve společenství modlitby a v bratrské spoluzodpovědnosti vůči tomuto naléhavému úkolu si přejme navzájem velký úspěch.

V plné naději Vám oddaný

don Egidio Viganò

Řím, 24. srpna 1980

Poznámky

1.) Cfr.: Laicità – Problemi o prospettive. – Atti del 47° Corso di aggiornamento culturale dell' Università Cattolica di Milano, 1977, Contributi di vari autori. Ed. Vita e Pensiero.

Cfr.: Il problema della società industrialia. – Progetti di sviluppo e crescita dell'uomo. – Atti del 48° Corso di aggiornamento culturale dell'Università di Milano, 1978, Contributi di vari autori, Ed, Vita e Pensiero.

2.) COGNAR (1953): Jalons pour une théologie du laicat. Ed. Cfr. Paris 1953, p. 548.

3.) Cfr.: Verbali del torzo Capitolo Generale – settembre 1883. – Dva body z projednávaných témat se týkají koadjutorů, a to: IV. Vzdělání spolubratří koadjutorů. V. Pravidla, která je nutno stanovit pro dělnickou část v salesiánských domech a prostředky pro rozvoj povolání mladých řemeslníků.

„Don Rua zahajuje konferenci obvyklými modlitbami. Pořadatel don Belmonte dává číst přípravnou studii ke IV. bodu, který se týká vzdělání spolubratří koadjutorů“.

„Vstupuje Don Bosco a čte se V. téma...“

„Je vznesen dotaz, zde je vhodné ponechat či nikoli pojmenování koadjutor pro světské členy nebo změnit je na spolubratr...“

„V souvislosti s tímto dotazem spolubratr Barale poukazuje na trochu nebalosti, která se zjišťuje mezi novými a starými i nově příšlymi.“

„Don Bosco k tomu s velkým důrazem znovu čte: Všichni členové se budou považovat za bratry...“ Kap. 2. čl. 1.

„Nato don Bonatti navrhuje takto formulovanou zásadu: Všichni členové, jak kněží tak laici, se budou považovat...“

„Don Bosco upozorňuje, že je vhodné zcela ponechat pojmenování stanovená kongregací pro biskupy a řeholníky: Fratres Coadiutores.“

4.) Cfr.: Alcuni dati statistici circa i Salesiani Coadjutori, – ACS, a. 61, n. 298 (ottobre – dicemre 1980), p. 68–70.

5.) Viz následující životopisy našich koadjutorů. Pokud není z názvu publikace zřejmé o kom pojednávají, je jméno příslušné osoby uvedené za titulem v závorce.

FORTI ERNESTO (1967): Un buon smaritano concittadino di Gesù. Leumann-To, LCD, pp. 195. (SRUGI SIMONE).

ENTRAIGAS RAÚL A. (1853): El parientes de todos los pobres. Buenos Aires, Ed. Don Bosco, pp. 218 (ZATTI ARTEMIDE).

BIANCO ENZO (1978): Artemide Zatti, parente di tutti i poveri. Leumann-To, LDC, pp. 40.

Kromě toho viz životopisy dalších koadjutorů:

PILLA EUGENIO (1960): Un prediletto Coadiutore di Don Bosco. Torino-SEI, pp. 101. (BUZZETTI GIUSEPPE).

BELZA JUAN E. (1967): Conci – Boceto biografico de un hombre de una época. Buenos Aires, Colegio Pio IX., pp. 399 (CONCI CARLO).

FIERRO TORRES RODOLFO (1935): El maestro Corso, rasgos biográficos de un Coadjutor salesiano. Carasas Escuela tipográfica salesiana. (CORSO JOSE FERMÍN). (Bez udání počtu stran).

ROMERO JUAN (1947): Don Joaquín Delmau, modelo de Coadjutores salesianos. Sevilla, pp. 171.

MANNI ALVIN (1976): Brother Peter Ferrari S.D.B. – Don Bosco Publication, New Rochelle, New York, pp. 143. (FERRARIS PIETRO).

BURDEUS AMADEO (1952): 4026 Jaime Ortiz Alzuela, Coadjutor salesiano y mártir de Cristo. Librería Salesiana Barcelona, pp. 112 (ORTZ ALZUELA JAIME).

UGUCCIONI RUFILLO (1954): La sentinella dell' Oratorio. Torino-SEI, pp. 143. (ROSSI MARCELLO).

L'ARCO ADOLFO (1978): Il formaio di Betlemme. Leumann-TO, pp. 81 (UGGETTI GIANBATTISTA).

CERLA EUGENIO (1952): Profili di 33 Coadiutori salesiani. Colle Don Bosco Asti, LDC, pp. 294.

UGUCCIONI RUFILLO (1959): Soldati senza divisa. Leumann-TO, LDC, pp. 83.

DEL REAL LUIS J. (1942): Tríptico modelo, rasgos biográficos de tres Coadjutores salesianos. Bogota, pp. 110.

BRAMBILLA DANTE (1976): Una respuesta original. Editorial Don Bosco, Buenos Aires, pp. 94

6.) Viz:

AUBRY JOSEPH et SCHOENENBERG PIERRE (1961): Don Bosco li volle così. Torino LDC, pp. 89.

BRAIDO PIETRO (1961): Religiosi nuovi per il mondo del lavoro. Documenti per un profilo del Coadiutore salesiano. Roma-PAS, pp. 290.

BROCARDO PIERO, CERISIO NICOLA et RONALDY RENATO (red): Atti Convegno Mondiale Salesiano Coadiutore – Roma 1975. Roma, Scuola grafica salesiana, 1975, pp. 699.

(Překlad do angličtiny):

– – – Act's World Congress The Salesian Brothers, Rome 31 August – 7 Sept. 1975, Printed at SIGA Madras – India, 1976, pp.539.

CERLA EUGENIO (1941): I Coadiutori. – In: Annali della Società Salesiana, Vol. I., SEI-TO, p. 702–711.

ANONYMUS (1967): Il Salesiano coadiutore. Conferenza Insignetori d'Italia. Colle Don Bosco Asti, pp. 84.

(Překlad do francouzštiny a španělštiny):

- - - Le Coadjutor salésian. Rome 31 Janvier 1969, pp. 44 (cykl.)

- - - El Coadjutor salesiano. Documento de la Coferencia de los Insignetores de Italia, Ed. Don Bosco Quito . (s.d.), pp. 75.

ANONYMUS (1963): Dei Adiutores. Atti della due-giorni di studio sulla collaborazione tra Sacerdoti e Coadiutori nell'apostolato salesiano. Roma-PAS, pp. 84.

(Překlad do španělštiny):

- - - Jornades de estudio sobre la colaboración entre los Coadjutoras y Gacerdotes. Casa del Coadjutor „Institución Fernandez“, San Isidro Buenos Aires, 1964, pp. 72.

Documenti Capitolari. Capitolo Generale 21 della Società Salesiana. Roma Scuola grafica salesiana, 1978, Doc. 2, n. 166-239, Il Salesiano coadiutore, una vocazione di „religioso laico“ a servizio della missione salesiana, pp. 137-162.

MIDALI MARIO, BRUNO GAETANO et AUBRY GIUSEPPE (1977): Contributo di studio allo schema III del CG 21. Ed. S. D. B., Roma pp. 131.

ANONYMUS (1980): The Salesian Brother. Special issue of the Salesian Bulletin, May 1980, New Rochelle, New York 10802.

